

Universitätsbibliothek Paderborn

**Aluari Pelagij de pla[n]ctu eccl[es]ie desideratissimi libri
duo et indice copiosissimo et marginarijs additionibus
rece[n]s illustrati**

Alvarus <Pelagius>

Lugduni, 1517

Sexagesimustertius. Quo[d] regnu[m] ecclesie est vnu[m]. De multiplici
vnitate. Triplex modus vnitatis [...] q[uod] eccl[es]ia [...] vna. Quare
dicat[ur] baptisma vnu[m]. Quare dicat[ur] eccl[es]ia ...

urn:nbn:de:hbz:466:1-29953

guntur, vbi dicat. Et in vnā sanctam catholicam et apostolicū ecclesiuſ q̄ quo verba ex posuit. s. h. nunc de gradibus, n. pno em. in arti. liii. z in decreto, extraua, vnam fons ciā, q̄ eponit. ſ. reſtar, i. ar. lx. in ſ. ſequi, lati. lxiij. ar. de ſeclis. iii. pma igit. **Articulus. Ixij.** A

Contra. que exponit s. Genesius. i. art. 3. in. q. que. latr. i. enj. ar. de 9 se. di. iiii. pima igit. **A**rticulus. lxiij. A

Stendendum est
autem primo regnum ecclesie est unum. **O**d
ex hoc tempore: quia ois multitudo partici-
pet aliquatenus uno aliquo multitudi-

aut pium q̄ regim ecclie et vnu. Ed
ex hoc pr̄: quia ois multitudo partici-
pat aliquanter uno, alioq̄ multitudo
ipsa confundereſ et diſtraheretur. vt phi-
pbant, vñ et dñs Dionysius vlti, cōdūlūis noib⁹ ait,
q̄ nō el multitudi nō participans vno, sed q̄ sunt multa
partibus; sunt vnu toto, que sunt multa accidētib⁹: sunt
vnu subiecto, que sunt multa numero aut virtutib⁹: sunt
vnu specie, que sunt multa species; sunt vnu genere, q̄ sunt
multa preſibus; sunt vnu pncipio. Ecclie vero multitudi-
no quædaſ pluriꝫ pluriꝫ; quare op̄ ipsam esse vnu;
qđ iſip̄ nomen ecclie inſinuat. Nam ecclie idem est
qđ coniatio, ad vnu et in vnu pluriꝫ vocatio, de ſe, ob, iſi,
ecclie. Item maior est cōuenientia inter creaturas iſi
lecum habentes, qđ inter partes vniuerſi; que sunt co-
posita, sed totū vniuerſum qđ diuersa coprehendit, est
vnu velut vnu pncipatus vnu pncipis de; multo ma-
gis ecclie qđ ſolum rationalia et intellectualia continer-
ta eſt. C B̄s aut̄ conſiderare vniuerſi per quid et

qualiter ecclesia dicit: est vna. Tunc qd illud est pmo at
cedidit qd differt vniuersitas: vnuio: vnu & vnicu. Unitas em
excludit multitudinem. vnu aut attendit in multitudine
deinde vnu proprieitate in quo est multitudo. vnicu aut dicit
qd multa coprehendit. ergo cu ecclesia sit multitudo qdā
magis de pplic vnicu pnyia. & eius conterio magis pplic
dicit vnu vnytatis. in hinc communem loquendi vsum & in scri
ptria vnu fuitur & plio. Sicut ergo vnu sive vnicu disti
catur ecclaeistica multitudo: videndum per quid habeat
vnitatem vel vniuersitatem. Et siquid querat p quid formalis
est vnu vniuersitatem. Et siquid querat p quid formalis
est vnu vniuersitatem. Et siquid querat p tres virtutes theologicas. s. si
demonstrare charitatem: vnu parebit. Si do querat p
quid sit vnu efficiens: dicendum est q vniuersitas ecclesia tota
trinitate diuina comunitate. Ne hiscitur a principio effectus
us: predico & filio & spu sancto. sed interdu appropiatu
singulis plenis & diversis causis. Aliqnt em appropiatu
parre: eo q ples est principium totius diuinitatis. & vniuersitas
hysratione principi. vnu & fini Autem pri appropiatu vnuis
tas. hec appropiatu innuitur Jo. xviij. vbi d. Pater ser
ua eos in nro nro quos dedisti mihi ut sive tenuim vnu
et nos vnu sumus. et de sum. trini. c. q. s. rufus. vbi exponis
tur illud vnu. ibi. non em fideles chrysostomum. L. vna
res quo cōsit oibus. sed suo modo sunt vnu. vna ec
clesia: ppter catholice fidei vnitatem. & tandem regnum
pter vniensem indissolubilis charitatis. Aliqnt vero ap
propiatu filio ppter natura se assumpit. fin quā spū
multo cōvenit ei q caput ecclesie quātum ad hōies: p
pter 20militatē sc̄ nature ex capite. Et capite nāc depē
der vnu membro. vnu ex aptis Epb. iiiij. Crescamus in
illeger oia qui est caput chrysostus: ex quo totu corpus co
pactum & conatum. cō de sacra vnu. c. Aliqnt aut approp
iatu spu sancto q est amor. vniure aut pcpue conuenit
amoy. In fug illuc apli. Epb. iiiij. Unū corp: & vnu spū.
cor glori. vnu corp: multorum adunatimē mēbroz. & vnu
spū. quo vnu corpus efficiuntur: ppter societate quā fa
ci spu sancto appropiat. Iz tota trinitas cōter hoc opes
ren: ppter quā insinuād illi in quos p̄mīrusenīris p̄
pūscens linguis oiu genū sunt locum. Actui. ii. de pte.
bcl. iii. cvlt. & d. iii. pplic. q: p linguis soletas humani
genitū constat: & sic p linguis genitū figurabat ista so
lestis mēbroz chrysostum futura in oibus gentibz. Unū bene
vnuas hec appropiatu spu sancto: q est herus & amor: et q:
p amoz: esse vnu spu sancto: ex quo ipm̄ aia deo iunga
tur q eius vita. de pe. di. s. rescuscitat. sub. s. hoc idem.

Inde est q̄ p̄ sp̄sanctū d̄: eccl̄ia iustificat̄: q̄ quē d̄: vni-
t̄: q̄ em̄ iuvere iuuentib̄ est esse: t̄ p̄ idem h̄z aliqd̄ esse t̄
vnu esse: ideo q̄ idem h̄z eccl̄ia vnu t̄nitarē. C̄luso au-
tem p̄ qd̄ vniat̄ eccl̄ia: videndū est s̄ sequēter de modo
uniōnis vel vniitatis ipſi. Nō aut̄ pot̄ dicēt̄ eccl̄ia: vnu sic **Unitas**
aliquis h̄z d̄: vnu vniitate supponit̄ t̄ persone. nisi forte eccl̄ia h̄z
in similitudinē q̄: sc̄it multa mēdia copis s̄nt vnu in te mod̄.
conspicit̄ multa fidelia s̄nta eccl̄ia: q̄ s̄nta fūm̄a e. c. n.

aliquis hō dī vñus vñitate suppositi t persone. nisi forte eccliasit
bñ similitudinē. q; sicut multa mēbra co; p;is sunt vñum ce mod?
corvngt; multi fideles suerunt ecclia en de suu rē.

corpus: sic multi fideles sunt vna ecclia. et de sum. tri. c. ii. q. veru. Nec potius dicit vna b. vniuitate naturae specie: quia ecclia non solum hoies: sed etiam angelos comprehendit qui specie differunt ab hominibus. licer in hoc opere est principaliter intentione de ecclia spiritualiter. ut est congregatio hominum fidelium que dicitur ecclia militans. Sed de ecclia vna collectivae: sicut multi hoies sunt unus populus. iii. Reg. tri. v. Populus meus et populus tuus unus sunt. et Actu. iii. Multitudinis credentia erat cor: unus t. de hoc. tri. q. dilectissimus. eis de sum. tri. c. ii. q. veru. t. s. rursus. de ois. iii. queris a me. i. p. in sancta copagine corporis christi. et paulopoli ibidem. per hanc societatem vnius eiusdem spiritus tecum et sequitur ibi. Potest enim in hoc et in illo hoie certas si se inuidem nesciant. unus spiritus esse. et post. Tota ergo sancta mater ecclia quia in sanctis est facit: q. tota oes. tota singulos parit. Porro hinc Ber. multiplex est unitas. Nam est unitas naturalis iter corpus et anima: et hec dicit regalis. q. hoc est corpore et anima integratur. et de cele. mis. in quadam. s. i. ibi. in adesse hoies et hominem: masculum et feminam: q. eiusdem et uniti nature sunt. xxvii. q. v. nisi illud. Et alia unitas carnalis inter virum et viro: de qua Lc. ix. Et erunt duo in carnevina. adynar carne percurandam. vrto. in. c. debitu. I. allegato. eis de dinor. gaudemus. s. veru. xxvii. q. x. fraternitatis. Designativa sacri et ecclie. et de debita. debitu. m. i. C. Virtualis. q. hoies sub ipsius coniungit: ne per diversa desiliat: sed cum ps. xxvii. dicit. Unum pertinet a dno. t. Unus talis unitas: est integrata metus: per varios et diversos affectus non imutantis se ipsam. vñ Eccl. xxvii. Hoc scilicet in sapientia manet semper: sicut sol. i. univisimitter. Non stultus sicut luna mutatur: q. licet substantia taliter una sit tamen per immutationem accidentium tempore est a semeripso diuisa. sic et stultus fortis onus videtur pre quo mores. Et pere. ix. De malo ad malum egressi sunt. s. de cogitatione in cogitatione: de desiderio in desideriis: de pietate in pietate. Qd paulo ante placuit: nunc despicer. qd nunc eliguntur: post paululum reprobat. Ad hanc imitationem horas numeri. vi. Audi isti: dicit deus tuus unus est. vbi non numerus numero designatur: quoniam supra oem numerum sit creditus: sed q. nichil ab aliis in aliud mutatur: sicut dicit ps. c. Eu autem idem ipse es. Unus ipse ait Malach. iii. Ego deus: non muro. In hac unitate dominus unus est principi unitari. et de hac potius intelligi quod dicit apostolus. ad Cor. ix. Unus accipit brasum. C. Doxalis. q. nos coniungit propositio. vñ ps. xxvii. Deus qui inhabitat facit unus moris in domo. Hece est nomitas charitatis: de q. Actu. iii. Multitudinis credentia erat cor: unus et anima vna. xii. q. i. dilectissimus. et de sum. tri. c. ii. q. veru. Unus intellectus in fide: et unus affectus in charitate. Huius suauitatis dulcedine expedit ps. xxvii. qui ait. Ecce quod bonum et quod locutus habens. in. vñ. et utilitatem ostendit. q. hic meref benedictionem: t. et in futuro vita glorie. Ad hanc nos horuntur apostolus Eph. iii. Solliciti seruare unitatem spiritus in vinculo pacis. et Bern. Unusquisque studeat amare et amari: blandum et amabilem se exhibere. supponere. huc tamen infirmitates aliorum tam magis corporis. C. Spiritualis. que nos coniungit deo in via. ad Cor. vi. Qui adhaereret deo unus spiritus est. Vinculum de sum. tri. c. ii. q. veru. t. ps. tri. Dibit autem adhaerere triplex. de bonu. est. vnde Bern. Tria sunt vincula obus constrin- guntur. Pudor. Timor. et Amor. Primum stringit fortiter et ure ad modum fuisse: dum contra tentationem ponit fibi intuitu honestatis et memoriam sue missions. Secundum: fortius et durius: ad modum clavis: dum non expauscitur ad ultus homini: sed ad similitudinem gehennalem tormentorum.

Liber. I.

Tertium fortiter et secure deo inherens seruida charitate; terribili ipsa gehenna iudicis vel i re levissima diuie vultus offendere maiestatis de q. Et si. Blutino bonum est. p. iiii. Christus primo ligatur secundo crucifixus tertio quasi glutino aromatu in vinctione linitur. Ille doc triple vinculum difficile rupitur. Eccl. iii. C. cōmunitas de succē aut itaq. ff. deli. lega. i. iii. in f. et de treu. et pace. c. s. si quis. **C** Socialis. inter angelos beatos. quo uiz oīmodo idem velle et nolle. p. c. iii. Lui participatio eius in id ipsum. Aug. loquens de celesti pria. Non erit ibi aliqua iūis dia disparis claritas; ubi in oībus regnat unitas charitatis. et Greg. Tanta vis charitatis ibi oīs sibi associati ut bonum quod quisque in se non accipiat in alio se gaudet accepisse. **E**ternalis. que est cōiunctio dei. Spina rōnalis in p̄t p̄ḡlam. ubi aīa sancta capax erit eternitatis sapiente et dulcedinis dei. quia memoria retinebit deus sine obliuione. sc̄ientia cognoscet sine errore. amore amplectetur sine alterius rei affectione. et ita perficietur trinitas aī illa ineffabili unitate trinitatis increare. Pro hac domini nūs oīat. Jo. xvi. Pater sancte seruia eos in noīe tuo. qd̄ dedisti mihi; ut sint vñi in natura sua. l. vniāntur. in esse: sicut et nos vñi sumus in natura nostra. l. vñi essentie. Vide de hoc in p. c. ii. de sum. trini. s. rursus. Unū facta est vñio aī ad corpus; ut esset quodammodo via ad credē dū unitate deitatis et humanitatis. Vide de hac unitate de p̄f. dist. ii. in christo p̄f. ubi blariorum. Quasi vetera hominē subtiliter loquitur et obscurer. **C** personalis in christo. vñ in symbolo Athanasii. Sicut aīa rōnalis et caro- vñus est hō. et de cele. mis. in quadā. Ira deus et hō. vñi est christus. et de sum. tri. c. s. h. sancta. et de here. cum christus. et ex de sum. tri. fidei catholice. i. clemē. **C** Substantialis. et trinitatis. de qua Deus. vñ. Dñs deus noster vñ est. de p̄f. dist. iiii. de eterna. et in symbolo. Et hi tres vñi sunt. ex de sum. tri. dānamus. s. rursus. t. c. i. in p̄n. et in p̄c. symbolo. Non tres dīsum vñi sunt. addē hic Ecclesia qd̄ scripsi. l. in. ii. parte in. s. sc̄ifat. s. h. p̄uariatores. tristariaz. **C** Ut autē plenū appareat qualiter dīcīc ecclia vna: dici p̄t p̄t assignari triplex modus unitatis: finē que dīcīc vna. **C** p̄iam cūm di vna unitate totalitatis. Et emē ecclia velut vñi totū: cuius partes sunt singuli fideles. ar. i. iii. dī. sit rector. s. hinc in exodo. Dicitur erāta partes ei⁹ partculares ecclie. aut sp̄nalia collegia. xxi. dist. qm̄is. in p̄n. Quia et in corpore naturali. ad cui⁹ similitudine de corporis mystici. et de p̄s. dilecta. Quedā sunt mēdia diuīsibilia: qd̄ in alia minora mēbia diuīduntur. ut manus in digitos. et digitū in articulos. Quedā vero sunt mēbia indiuisibilia: qd̄ in alia mēbia non diuīduntur. dīcīc diuīduntur in partes: que non dīcīc mēbia. ut pura articuli. Similiter et ecclie mēbia quedā sunt diuīsibilia. ut ecclie partculares et collegia. Quedā autē in diuīsibilia. ut singule p̄sonae fideles. Et ergo ecclia sicut vñi totum ex multis partibus cōstituitur: et sicut vñi corpus ex multis mēbris cōpactus. xxi. q. vii. quādmodū. ibi. in christi ergo cōpagem corporis veniant. In hoc tñ differt a corpore naturali: qd̄ mēbia corporis naturalis oīa sunt simili finē res. mēbia vero ecclie non oīa simili finē rēpō: h̄ qd̄ die et successiū generatur aliquā mēbra: dū augēt numerus filiorū ecclie. xxi. q. iii. recurrat. **C** Secundū ecclia: vna unitate cōformitatis. qd̄ in oībus partibus et membris ecclie est aliud in quo sibi inuicti similitudinē et conformatur. Ille cānūt p̄f. mēbitas mēbroz ecclie non attenditur finē naturā generis aut speciei: talis cōformitas inuenitur etiā in illis qui sunt extra ecclie h̄c: qd̄ ad eccliam pertinet. sed attendit finē gracie dona: qd̄ finē id attēdūt cōformitas inter mēbia ecclie: p̄ qd̄ sunt et dicuntur ecclie mēbia. de p̄f. dist. i. iii. ecclie charitas. Dīcīc autē aliquis mēbris ecclie: non rōne nature. sed rōne ḡf; p̄supposita in natura qd̄ est ḡf capax. cuiusmodi est natura rōnalis vel in intellectuali. qd̄ finē ḡf dona ecclie membra illi cōformantur: et vñi cōformitate esse dīcūt. et in p̄. c. s. h. rursus. nā cōformitas unitas quedā est. Decanū dona ḡf in qd̄bus sibi cōformantur ecclie mēbia: aī sunt fides. spes. et charitas. et opa ex ih̄s. p̄cedēria. de qd̄bus. iad. Log. iii. Et p̄ hoc dī: ecclia vna formaliter. qd̄ hec sunt in ipd̄is fidelibus: vt quedā spiritalē pfectioē et formē de hoc autē modo unitatis vel unitatē dīcīc glo. sup illud. iad. Log. x. Unū panis. et vñi corpus multi sum. Et vñi panis sumus vna unitate fidei. spes. et charitatis. et vñi corpus illius capitū qd̄ est ch̄ristus. et de sacra vñ. Et sumus per ministratioē operū charitatis. et oīs sum vna ecclie: unitate in cūculo fidei spes et charitatis: et unitate ope rū exhibitiō. Et modo sancta mater ecclia est in sanctis. ut noī. p̄f. di. qm̄is. in glo. f. et vocatur ecclia sancta in p̄. celij. de p̄f. di. i. iii. queris a me. ultra colū. ibi. Zota ḡf hec sancta mater ecclia que in sanctis est tc. Conformatas ergo mēbroz ecclie attendit finē fidem. spem. et charitatem. et opa ex his p̄cedēntia. Et sic attendit p̄formitas inter ecclie mēbia: finē cognitionē. finē expectationē. finē dilectionē. et finē operis imitationē. qd̄ idem et similiter credunt sperant. et diligenterē quoq; se cōfūnti ope imitātur. **C** tertio ecclia dī: vna unitate at. vñiōis. Dīs emē fideles attributionē habet ad vñi finē: qd̄ est salus et beatitudo eterna. et ad vñi p̄ncipiu. qd̄ est tota unitatis finē rōne insituent. Sed sp̄litter hō. christus finē cōuenientia nature et ḡf est hoc caput. ipm emē dedit ap̄l. p̄. vñi baptis̄m. que est corpus ipsius. ut dīcīc Epb. s. xxi. q. iii. p̄ mēb̄is. ibi. aduersus eccliam carboli. cani. aduersus corporis christi armamini. et ibi. qd̄ p̄ christi corporis. i. p̄ ecclia tc. De his autē modis unitatis ei dīcīc. dīcīc apl̄s ad Epb. i. iii. Unū corp̄: vñi sp̄nōvus dī: vna fides: vñi baptis̄ma. xxi. q. i. loquuntur. In hoc cōm̄ p̄ dī vñi corporis: insinuat unitas totalitatis. In hoc autē p̄ dī vñi dīs: vñi sp̄nō: tangit effectus unitatis. In hoc vero p̄ dī vñi dīs: vñi sp̄nō: tangit unitas attributionis ad vñi p̄ncipiu. et caput. p̄ hoc autē p̄ dī: vna fides: vñi baptis̄ma: tangit unitas p̄formitatis. **C** **D** Ad cuius intellectum p̄siderandū p̄ sicut glo. dīcīc sup̄ hoc verbo fides dīcīc. et id qd̄ credit. et id quo credit. et utroq; modo pot̄ intelligi p̄ in ecclia est fides vna. Et emē vna fides: qd̄ idem iudei mur credere. et eodē mō op̄ḡi. vñi emē et idem est qd̄ credit a crucis fideli. vñi et fides carolica. dī: ut rē de sum. tri. in rubrica. i. vñi etiā fides. Est etiā vna fides qua credit qd̄ est in animo creditis: qd̄ quidē est vna nō numeris. qd̄ simili est in oībus: sicut eadem rē voluntiō dīs lūntas vna: et duorū sunillorū facies vna. In unitate autē fidei intelligit unitas doctrinæ cui⁹ p̄ncipiu. et fundamētiū est fides. et qd̄ fides vna et formata non est sine charitate. vñi apl̄s Gal. v. fides p̄ charitatem. (alii dilectio ne) op̄ḡat. mede p̄. di. i. q. c. iii. cum. c. sequit. Ideo erāta in unitate fidei intelligit unitas charitatis. qd̄ et oīs idem dīs gūt. et qd̄ simili charitas est in oībus. sicut de fide dīcīc est. Et quia finē apl̄s ad Heb. x. Fides est subtilitāterē sperādū. Ideo in unitate fidei intelligit unitas spes: qd̄ et idem oīs sperant. et spes est in oībus simili. sicut de fidei charitate dīcīc est. Quia vñi fides sine op̄b̄mō tua est. Iaco. ii. de p̄. di. i. si emē post colum. et amo: charitati. finē Greg. orationis nō est: spes quoq; immitat bona operibus. Ideo in unitate fidei spes et charitatis intelligit unitas operationis qua fideles christū p̄ opa imitantur. et que simili p̄formantur operant. Et qd̄ finē p̄cepti est charitas. s. ad Timo. i. i. ideo in p̄ceptis intelligit unitas p̄cepto. eadem emē p̄cepta oībus p̄pōnitur. Et qd̄ spes et charitas habētur p̄ obiecto que respiciunt vñi finē. Ideo in unitate spes et charitatis intelligit unitas attributionis ad vñi finē. Et qd̄ fidei spes et charitate colliguntur. ideo in dīctis intelligit unitas cultus. qd̄ vñi deus: et eodē modo colliguntur. In unitate quoq; fidei intelligit unitas cultus et communio sacramētorū que fidei continentur. **C** Et sicut emē eadem sacramenta apud oīcū qui sunt in ecclia. ille cānūt vñiātā exprimitur magis qd̄ additūr.

Articulus.LXIII.

fo.lx

Baptis-
ma cur-
vni dica-
tur.

Eni baptisma, et huius q. s. loquuntur de se dist. iiiij. Quis, c.
eos per unitatem est baptismi q. est prius sacramentum et
fama sacramentorum, et huius q. verum est de presby. no. c. iiiij.
intelligit et unitas alioz sacramentorum. Dicit autem baptis-
ma vnuq; simile est apud oes et quartum ad materiam et
quartum ad formam, et de bapt. c. de se. di. iiiij. pprie. et p.
aqua. Uel vnuq; et equale a quoque detur, ut glos. dicit de
se. di. iiiij. roman. c. viij. v. sequitur. xxiij. di. q. verum, vel dicit
vnuq; ita iterari non potest de se. di. iiiij. quo. c. hi. c. eos. i. q.
s. biqui. t. chanc regula. Si quis autem querat quid ecclesia
est vna, q. fidem vna, quoniam beatuam fidem non habent, quia si
est de re non vla, de pe. di. iiiij. in domo, et ipsi videant
semper faciem patris. Quidam. xviii. qui in t. ad eccliam pri-
mam dicendum est q. hic piceps intentio est de ecclia mis-
eritatis qui per fidem ambulant. Uel dicendum q. licet non
habent fidem habent t. q. fidem sacerdotem. Et dicitur. Id est
q. illi videntur, et q. nos credimus. Et i. ecclia rota
et copicebant pleniter et futuram, potest dicere vna cognitione,
licet in virtutis diversus modus cognitionis. Licet autem
fide spe et charitate vna est ecclia; specialiter tamen modo charis
tati conuenient vna, de se. di. iiiij. ecclie charitas. Et charis
tati amorem elatim ait vna huius vnitatis et coniunctio.
In Dionys. iiiij. de diuinis nobis, ppter q. divinorum vel
potest vno fab aplo. Et lo. iiiij. Ibla enim vincit vna ec-
clesie membra christi capiri, et de sacra vna, c. i. et ad amicu-
rum q. multitudinis de ecclia aut vna et co. vnu. Actu. iiiij.
xiiij. q. dilectissimum, et de sum. tr. c. ii. q. verum. Et sicut ecclie
stalitatis coetus vna est sicut coenitentie hereticorum, q. diuisi-
onem et diversitatem sunt. C. de ep. t. cleri, coenitentia, et de here,
et erit in. i. m. cercos camus. I. rh. xxiij. q. clericius. Et
recte quidam. Nam bonum conuenient vno in omni; malum autem multipli-
catur. Et Dionysius ait. C. Q. Qui autem sit et vna ec-
clesia septem in ecclie a Joanne describitur. Apo. c. in fi.
et sequitur. xxiij. di. diaconi. v. i. q. iij. et angelorum, et ecclia septi
fonti plena spiritu designetur, sicut in Prover. dicitur. i. c.
Sapientia edificavit sibi domum; erexit in ea columnas
septem, que in septe vna esse non ambiguntur. Et di. q. quis, di-
cente aplo. ad T. lmo. iiiij. q. dominus dei est ecclia dei vis-
us, q. est ecclia et fundamento veritatis. Uel septenaria
numero significat ecclia, q. septem dierum numero decurrit
plenius vita, q. peregrinatur. Uel potest dici q. q. p. septem
huius numeri in scriptura vniuersitas intelligi. War-
vli. lib. vi. q. sicut eicerat septe denotatio. vbi Grego. Quia
per numerum septenarium vniuersitas designatur. Maria
septe demonia habuit, q. vniuersitas vniuersa plena fuit. Jo
per septe ecclias oes ecclie designatur, que vna sunt
vniuersitas. xxiij. di. quia sicut multe ciuitates sunt vnu
regnum vel vna, punctiona. vi. q. iij. scitore. Illud etiam est co-
fiderandum q. vnitate ecclie non impedit vniuersitas et va-
rietatis q. in ea apparere. C. B. Sciendo autem q. triplices vni-
uersitas est principaliter. Una est vniuersitas statuum; putat q.
dam sunt alijs perfectiores et merito portiores, ar. et dist.
quodcumq;. sub. c. multa. Ad hoc vniuersitatē primēt in equi-
tates grecis et virtutis in exiguis, quae sequitur inequali-
tates pacim, de qua dicitur. Jo. xiiij. In domo prius mei
mationes multe sunt, de pe. di. iiiij. q. finis. Et poro. Et aplo
aut q. stella differt a stella in claritate, sicut in L. xij. v. Ad hoc
uniuersitate prinet, q. quidam dicitur incipientes; quidam
ceteros; quidam pfecti, ar. de pe. dist. iiij. dum sanctorum. Alius est di-
versitas officiorum, q. attendit sibi huius q. diversitas ad diversas
actions deputant. Officium quippe ab efficiendo est. sicut in
Isidor. Est enim actus coquitorum, et prius vniuersitatis p-
sione. Ad hanc vniuersitatē prinet vniuersitas donorum, per q.
reddim hoies idoneas ad officia, de qua vniuersitate dicit
aplo Roma. xiiij. q. abentes donationes sibi gram q. data
et nobis differentes, t. et in ps. clvij. Distribuere domos
eiwas, officia diversa disponere, legere, di. singula. Tertia
est vniuersitas graduū; putat in eodem statu vel officio qdaz
superiores alijs. Et xix. di. ad hoc. xij. di. la subdiacono.
Et q. nulla, q. de maio, t. obe. c. j. t. statuimus. C. Dec-

Liber I.

extrauagā. Bonifacij, vna sanctā, de qua habes, s. ar. le.
 ad hec. tū. dist. oblatione, c. neq; ad cayn. i. q. i. vide. p. xiij.
 q. i. q; er. sola. c. queccūq; c. vbi lana. c. didicim⁹. c. schismā.
 de peni. di. i. verbū. t. dist. ii. q. euiderēt. t. di. iii. q. pōt. t. c. si
 quis. de pse. di. iii. soler. c. de hereti. firmissime. Sicut em̄
 salus t. vita nō pōt. mēbō inesse. nisi maneat in corporis
 unitate. sic alium aduenire nō pōt. vera salus. nisi ep̄stat
 intra ecclie unitate. ut pb̄at. el. vñ Augu. ad Uincētiū.
 Quoadmodū membrū. si p̄ciditur ab hoī viui corporis
 re nō pōt. renere sp̄m viteschō qui p̄ciditur de chislū
 si corpore. nullom̄ pōt. renere spiritū vite. als. institutio
 etiam nō figura membra tenet. quā sumptū in corpore. l.
 Quidam dicit membrū p̄ sacramētū q̄ p̄sum receperat. p. xiij.
 q. vii. quādmodū. Atramen sicut interdū aridū membrū
 corporis coniungit bin̄ continuatē. nō aut̄ bin̄ virtutis ins
 fluuntur nonnulli quadā continuatē cōuerterat̄ extre
 mū. vñfūrū ecclie. Is a ch̄risto capite. a mēbris ei⁹ ins
 fluuntur non recipiunt salutis t. vite. de pse. di. iii. c. l. vñitas.
Firma ecclesia. **C**eo aut̄ q̄ ecclie vna est. t. p̄ sua ordinata: sequit
 alia conditio. l. q̄ sit firma t. fortis. Virtus em̄. Mira. vñ
 philosophi. fortis. est q̄ diuisa. vnde et ipsa sua vnitate
 redditur ecclia fortis t. firma. Ipse quoq; ordo c̄ efficit
 fortiorē. p̄pter q̄d in L. dicit. est ut castro acies oī
 dinata. L. vñ. Fortis squide est ecclia: q̄ firma est con
 tra hostiū imperiū. sive demoniū. sive tyānorū. sive here
 ticorū. t. sic firma: ut nō deficiat: nō pōt. esse nulla. p. xiij.
 q. i. pudenda. in f. sed inter ipsoz hostiū cōflictorū crescat.
 t. immalefac. p. x. q. i. futura. L. òra demona fortis est fan
 citate t. iustitia. L. òra r. a. nos fortis est patientia. Con
 tra hereticos t. mundi phōs fortis est diuina sapia. Hec
 est turris David. cum p̄pugnacilis: ex qua mille dpey
 pendente. t. oīs armatura fortis. L. vñ. Non armatura
 carnalis. sed sp̄nialis. sicut ait ap̄plus. h. ad. L. o. p. p. xiij. q. i.
 nisi. Arma inquit militie nostrae nō carnalia: t. debilitas
 testē potentia deo. i. p̄ docim⁹. ad destructionē munitionis
 nū. i. vē destruit. consilia hoīm seu demoniū diversis calli
 ditariis munita. oīlia destruēt. t. oīm altitudinē. t.
 p̄fundit. t. intellectus. t. legisperitoz. t. phōz. exrollen
 tem se aduersus sciam dei. i. que de deo est. Itez. Eph. vi.
Armatu ḡ dei sex. Inducere vos armaturā dei. p. xiij. q. i. b. bella. Obi ap̄l⁹ po
 nit septuplam armaturā dei. t. cingulū culturatis. cōtra
 luxuriā. Luce. xij. Sunt lumbi vestri pīncī. t. Greg. Lū
 bos pēngim⁹: quā carnis luxuria t. pīncīa coactam⁹.
 Justitia. ibi. induit locita iustitia. pīra auaritia. q; iustus
 misere. p. xij. Calciamentū. sequit. calciati pedestri.
 sc̄ exempla sanctoz. terra. ro. pōt. acadic. Sc̄nū fidei. t. i.
 q. iij. qui resistit. Fides incarnationis. L. xij. q. i. Dabis eis
 dñe fecit cordis laboē tuū. t. trarela t. diaboli infidias.
 Valea spei pīra vanā hūmūdi t. pīra degeneratione. Ros
 ma. v. Sloc. tamur in spe filioz. Gladium spis ad carnē
 mortificatione. L. vñ. Vñscūlūfōz. ensis super femur
 suū. ppter timores nocturnos. Matth. t. Non veni pacē
 mittere gladiū. Item Amb. Lachryme t. orōnes sunt
 portoz. arma clericoz. p. xiij. q. viii. comenior. C Defortitudine t
 feri que firmitate ecclie. Matth. vij. Porte inferni nō p̄ualebūt
 sunt. aduersus eā. t. i. dī. ita. sup quo dicit glos. Porte inferni vi
 tia sunt atq; pīca. Ut hereticoz doctrine: q̄ quas hoīes
 ducunt ad tartara. Ut singule sp̄iales nequität. L. demo
 nea pōte sunt inferi. oīq; pīca. strariantur porte iustitie.
 Porte quoq; infēti. t. mēta t. blandimēta. ḡsecuroz. sunt
 sed t. pīaua infidelius oīga t. inepta colloquia porte sunt
 inferi: q̄ iter p̄ditionis offendit. sed oīa hec nō p̄ualent
 aduersus eā t. eccliam. q; eā nō separat a charitate t. fī
 de meadicit dñe. Ipse em̄ est dom⁹ sapiētia. Matth. viij.
 supia pēns edificata: q̄ nec pluūe defensu. nec fluminū
 impetu. nec ventoz. flaru irruēt. cadit. q; fundata cīlū
 pīa pīa fidei solidissime veritatis. Hac em̄ domū ecclie
 sīam sc̄. nec pluūe mēdaciōne doctrine corrupit. p. xiij. q. i.
 a recta. Nec diabolicus flatus impellit. quā resistit ei for
 tis in fide. t. p. v. que nō deficit. Matth. xvij. de pe. dist. h.
 si em̄. vñtra duas colum. vñ. petrus. vbl de hoc. etlā no. h
 glos. sc̄ fina. Fortis est deniq; ecclia: q̄ velut numita cui
 tas angeloz p̄fidūt t. custodiat̄ habet. t. an. iiij. ibi. Inueni
 rūt me vñgiles qui custodiūt ciuitatem. t. illud Esa. xij. c
 chalūt magni confisiū angeli p̄ncipaliē custode. adiu
 tem h̄. de quo d̄. in Apoc. xij. t. p̄ ciuitas habebat mūtū
 magnū t. altum. vbi glos. Per mūtū cōvenienter i. glos
 ḡtūt ch̄ristus q̄ ipsam sanctā hierislū vñdiḡ cōducit. cō
 tra incūrsores demones t. pīauos homines t. vita circū
 qaōs nūc defensat. C Ex p̄dictis aut̄ tribus coditio
 bus ecclie sequit quarta coditio: vñdelicer p̄t p̄ pacific
 nam vñitas cauta est pacis. Et em̄ p̄ pat effectus amoris. p̄t
 cuius est vñtre. Ordo em̄ in rōne pacis cōp̄. cōbendit. et
 ar. xij. di. legimus. L. vñ. q̄ fm̄ Augu. t. de cuī. dei. Par dīa
 est trāquillitas ordinis. t. pac̄. boīm est ordinaria pōdīa
 p. xiij. q. i. q̄d culpat. ibi. Ordo aut̄ t. pac̄ ciuitatis est ordī
 mara imperandi atq; obeyendi cōcordia ciuit. Fortis
 do etiā pacē inducit. Et fortitudine nā p̄victoria p̄dīt
 t. ad hanc sequit p̄t. vñ Augu. t. de cuī. dei dicit. q̄ vñ
 croīa est subiectio repugnantiū. q̄d qui fuerit. p̄t. ent.
 Ecclie ḡ que vna est. t. ordinata est. t. fortis t. pacis
 est. In hac tī peregrinatione. q̄ multiplīt sepe turbat
 pfectam t. plēna pacē nō h̄. sed in futuro erit plēna pacē.
 q̄n quide nulla erit discordia: nulla pugnamilla oīdī
 nā turbulētia. vñ. I. dicit. q̄ ecclia mīc. t. syon p̄o
 grinatione pīt. q; ab h̄mōi p̄grinationis longitudine
 pīfīt. pīfīt. rērū celestīt p̄speculat. idcirco frō. L. p̄e
 culariō nomē ac. ep̄it. P̄o future verū pīt. celestis p̄
 ecclie h̄mōi vocat. t. p̄cīs vñsō interpretat. ibi em̄ absq;
 oī aduersitate pacē que ch̄ristus est. p̄t. possiblēt obī
 tū. vñde ad hierislū d̄. in ps. c. vñ. Q; posuit fines nos
 pacē. t. iterū p. c. xij. Par luḡ. srl. t. super vidētēs deū.
 Et hēc dicta sunt de regnū ecclie stī. vñtate.

Onsequens aut̄ est dicere t. videre q̄ ecclie
 regnū dicit catholicī. vñvñtate. quo
 modo merito. siquidem ecclie est vñvñtate.
 ite: q; ipsius institutoz est vñvñtate. vñs. de
 quo d̄. in Job. p. xiij. Opus manū cōfīt
 vñvñtate. t. in ps. xij. Louertentur ad dñm vñvñtates
 terre. t. adorabunt in pīspectu eius vñvñtate. familiē
 genē. Dicitur aut̄ t. est eccl. vñvñtates multiplīt. C p̄i
 mo em̄ dicit vñvñtates quārum ad loca. Non em̄ sicut
 naogoga in iudea tñ inuenit. sed in vñvñtate mundo. vñ
 ps. xij. Tonus in iudea deus. Sed in oīm terrā tñ
 solum eo p̄s sc̄ ap̄loz. t. euangelice p̄dicationis t. apōlo
 lice doctrine. p̄t. di. ita dñs. er de elec. fundamentalib. vñ
 t. in Malachia. j. c. Ab oītū solis vñsō ad occasuz ḡm
 nōmen meū in gentibus. t. in omni loco p̄fīt. nomē
 meo oblatio munda. t. xij. lib. legimus. t. nec altera. De
 tñ bac vñvñtate. I. dicit. vñ. c. viij. lib. erymo. Ecclie ḡce. t.
 tholica aut̄ dicit ecclia. vñvñtates. Non em̄ cōtū
 tñcula hereticoz in aliquibz regionibz partibus coacta
 tñrcit. per totū terrā orbē diffundit. fact
 ad hoc. xij. dist. q̄uis. Et in lib. i. de summo bono. id. dī
 Herētēs aut̄ in aliquibz angulū mūdi. aut̄ in vñm gen
 tium mūdū extēndit. sic t. omnī gentiū societate
 cōstituitur. C Secūdo ecclia dicit vñvñtates quantam
 ad p̄ditionē hoīm. q; omnes oīm hoīm diuerſitatis colla
 git. t. nullū abūcīt. nō diuerſitatē ritū respīt. q; t. iudei
 os t. gērēles cōgregat. t. vocat̄. nō accipit p̄fīt. dī. t.
 t. xij. Rom. ii. Deut. i. xij. q. iij. q. bis ita. m. q. i. c. v. t. c.
 iudic. nouit. t. de p̄eben. venerabilē. Non diuerſitatem
 nationū. quā Grecos t. Barbaros. Sc̄ybaros t. Indos.
 Bal. vñ. t. L. vñ. xij. di. legimus. Nō diuerſitatem edī
 na. Nō diuerſitatē sex. q; feminas t. masculos. q; masculi
 t. feminā cōquāt eos. Wch. i. xij. q. v. hec imago. t. c. c.

illud. Non diuersitatē fortunae. q; pauperes & dñites; nobilis & ignobiles. et de p̄ben. venerabilis. xiiij. q. iiii. sicut. Non diuersitatē animoꝝ. q; doctos & indoctos; sapientes & simplices; philosophos & idioras; oratores & plebeios. s. ad Lox. i. Et vniuersalis nullā diuersitatē homin̄ respuit. oꝝ recipit. q; non accipit personas; ut dicitū est. sed ipse est qui est omniꝝ factus. est omniꝝ saluator; & suscep̄to. qui vult oꝝ hoꝝa saluos fieri. s. Timo. iiij. Unde Dñs. vlti. Eritas īm̄q; ī m̄ndū vniuersum; predicate euangelium om̄i creaturę. i. om̄i homin̄. t. ad Tim. ii. Apparuit c̄nīm̄ grā dei & saluatoris nostrī oſbus hoſibus. Nā quā sit ipse summa iustitia; negare ſeipſum non pōt. i. ad Tim. ii. Ibiꝝ. Non rex apud illi nobilior; non pauper infirmior; non diues poterior; nō dñe porio; nō feruus deterior; fed oibꝝ equaliter oibꝝ iudec; oibꝝ deus; omnibꝝ dñs est. Job xxi. Deus poterēs non abſic̄r; quum & ipse fit poter̄. fed nō ſaluator impios; iudic̄r pauperibus tribuit. Sap. vi. Paſſū & magnū ipse fecit; & equaliter cura ei est de oibꝝ. Certo eccl̄a dicit vniuersalis quād ad tēpū. quia incipit ad initio mundi & vſq; in fine durata eſt. Ut diūr incipit ab Abel iuſto. vñ Br̄go. in homilia ſuper Dat. xij. Simile eſt regnū celōꝝ homin̄ patrifamilias qui exiſt̄. Qui habet vineā ſez vniuersam eccl̄am; que eſt ab Abel iuſto vſq; ad ultimū electū; qui in fine mundi nascitur; et quod sanctos p̄tulit; quāſi tot palmitis miſit. Iſid. in dicit q; eccl̄ia inchoauit a loco vbi venir de celo ſp̄ſſancus; & impleuit uno loco ſedētes. Act. ii. Qd̄ verū ei ḡbi inchoauit quād ad ei plenitudinē in p̄fōris & gratiā; q; iam venerat plenūrū temporis in quo misericordia dñs ſunt. Gal. iiiij. Tunc etiā inchoauit quād ad ei dilatationē; & quād ad fidē explicitā & reuelatā. Similares aut̄ ex eoz diuinā generio cepit. ab Abel aut̄ cepisse dicit p̄pter eius innocentia. De hoc trauiſatū. s. in p̄. iſi. operis in illo ar. Ante fuit eccl̄ia q; imperiū in terris. Unū aut̄ eccl̄ie corpus coſtituitur; qui ante eoz & post ch̄iſtum fuerūt. quo; oī ipse eſt caput. ad Lox. i. de laſa vnc. c. i. q; & qui preibāt & q; ſequebāt clamabat. Osanna benedict̄r qui venit in noīe dñi. Dant. xij. Dñs. p. Luce. xij. & Ioa. xij. Unū magiſter Iungo de laueto vīctor. Eberdu incarnatu rex noster eſt; qui in h̄c mundū venit cum diabolo pugnatur. oī ſancti qui ante aduentū eius fuerunt; quāſi milites ſunt; ante regis fac̄e precedentes. & qui poſte aveniunt vſq; in finē mundi milites ſunt regē ſuī ſubsequentes. Ipſe rex medius eſt in exercitu ſuī bincide Vallatus incedens & ſpatiis agminibus ſuis. Quod quidē hodie ſignari eſt in hoc q; precebedit & qui ſequenbāt clamabat Osanna in eccl̄is. vnde & gloſ. ſuper predictū locū Dat. ait. P̄m̄ini patres & coū ſequas cū magno affectu fatebāt q; ſalus adſcribenda eſt homin̄ a verbo dei aſſumptio. Et ad q; p̄ceptio. fides eſt precedentē & ſequentiū; q; credebāt futuri q; nos credimus iſi factum. In hoc aut̄ q; eccl̄ia dicit vniuersalis quād ad tēpū. intelligit illa duplex codiō regni eccl̄iaſtici q; eſt antiquitas & perpetuitas. Quarto eccl̄ia dicit vniuersalis quād ad ſtatutū q; copebēdit tam illos qui ſunt in ſtatiū cōp̄rehēnſiōi. ſou; q; illos q; ſunt in ſtatiū viatorū. v. i. ſ. dictū eſt. Nec ſoſib̄es; fed etiā angelos. Unū eccl̄ia ſic ſumpta dicit cōgregatio oī illoꝝ qui ſunt ch̄iſti mēbia qualitercūq;. ſic ſumitur de peni. difſ. i. eccl̄ia. Eccl̄ia vero pro hoc ſtatu p̄fēſti dicit congregatio fideliſt. ſic ſumitur de cōfe. di. i. eccl̄ia. Pro futuro aut ſtan dicitur eccl̄ia etiā congregatio cōp̄eheſor. ſic ſumitur in p̄. cxi. In eccl̄ia ſanctio. Quinto dicitur eccl̄ia vniuersalis quād ad doctrinā; q; in ea eſt vna doctrina vniuersalis de omnibꝝ necessariis ad ſalutē; & omni generi homin̄ conueniens. iij. d. c. i. aut̄. rev. q. i. que ad perpertua ſicut enim etiā ſtū regnū eccl̄ie ita oportet q; ſit vna ſcientia & let. alias diuīo legis vel ſcieſtie diuīo eſſet regnū & desolatio. quia hoc eſt q; ſpectant ad ſalutē. ſupra. §. p̄. i. d. eſt tñ con-

fiderandū. ut eſt expreſſum. xxv. q. ii. ſi ea. Certo eccl̄ia ſia dicit vniuersalis quād ad remediu. q; curat vniuerſaliter oī hoīm peccata; om̄i hoīm cotiner ſufficiens remedio ſalutari per qđ om̄nes liberant̄ efficacī ſortium tur; ſez a ch̄iſto. et in clemē. fidei. q. fi. Et ideo eccl̄ia dicit vniuersalis; q; vniuersalem contineat viam anime liberādē. ſez ch̄iſti qui de ſe ait. J̄o. clii. Ego ſum via veritas & vi- ta. Ut dicit Aug. e. de ciui. dei de ch̄iſtiana religione loquens. Idē eſt religio que vniuersale contineat viam anime liberande. hec em̄ eſt quodāmodo regalis via; que dicit ad regnum nō reponit fuligio mutabundū; fed ereritatis ſecuritate ſecurum. Nam que alia eſt vniuersalis anime liberande; niſi qua vniuerſe anime liberantur. Ac per hoc ſine illa nulla oī liberatur. Hecc eſt in qua liberaſt doum̄ credentiū vniuersaliſvia; de qua fidelis Abbaam dūm̄ accepit oracula. In ſemine tuo beneſcentur oī gentes. Gen. xix. Bal. iij. Id eſt vniuersalis via; de qua in ſancto p̄pheta dictum eſt. p̄. i. v. Ut cognoscamus in terra viā eam; in oibꝝ gentibꝝ ſalutare tuū. Om̄ibꝝ ergo modis dicitur eccl̄ia vniuersalis. De cuiusvniuerſalitate quād ad aliquos predicoꝝ modor̄ vicit J̄o. in lib. de origine officio. ū. Eccl̄ia vocatur p̄p̄rie q; oī ad le vocet; atq; in vnum congreget. Catholica aut̄ ideo dicitur; q; per vniuerſum mundū eſt coſtituta. Ut qm̄ caſtholica. i. generalis in ea doctrina eſt ad instructionē homin̄ ſuī de viſibilibꝝ atq; in viſibilibꝝ rebus celeſtiū & terrenis. Ut. ppter om̄ne homin̄ genuſ ad pietatis ſubiectiōnē tam p̄incipiū q; qui p̄incipiāt̄ oratoꝝ & idioraſrum. Ex om̄i em̄ generi homin̄ colligenda eſt eccl̄ia; etiā ab ijs qui faſtu & ſuperbia ſeculari; a fide & humilitate tevidentur aberrare. Ut d. vniuersaliſ propreterea q; generaliter curat oīm̄ peccata q; per co. p̄. ſ. & animā perfidiāt̄. de peni. d. i. ſunt plures. De vniuerſalitate etiā eccl̄ie dicit Hoe. in li. de trinitate. Ch̄iſtiane religione reuerentis plures viſurant̄; fed ea fides pollet marime ac ſolitarie; que tum ppter vniuerſaliſ p̄cepta regulas ſuī; quibus cuiſde religione integratur authoſas. tum ppter ea q; eius cultus per oī ſene mūdi terminos emauit; catholicā vel vniuerſalis vocatur. Dicitur aut̄ p̄ceſe rule; q; eis nihil falſitatis; nihil iniquitatis admifetur in quoq; ar. vel caſu. ix. difſ. ad ſcripturas. cum. ii. c. seq. Ut dicitur vniuerſales rule; quia totā vitā homin̄ & om̄ne quod ad ipsum quolibet modo pertinet; cōtinent et ordinant. iij. d. i. rule. In lib. ſermoni de fide ch̄iſtiana de vniuerſalitate eccl̄ie dicit idē Boetius. Dat ch̄iſtus ſuīm̄ diſcipulis ſuis baptizand̄ & docendi ſalutaria; efficiacī quoq; miraculo; atq; vniuerſum mundū ad vitā precipit introire. vt p̄dictatio ſalutaria; non iam in vna tantū ḡte ſed oībꝝ terrarū p̄dicetur. Diffundit ergo per unundū celeſtis illa doctrina; adūmantur populi; instiuitur eccl̄ie; fit vnu ſopus qđ mundū latitudinē occupat. Quam vero mirabiliter fit eccl̄ia dilatata & diſ- ſuſa per mundū; vt merito et hoc vniuerſalis dicat. hinc Ch̄iſtianae religione ſanctio. i. ſ. am̄ reli- ſiois in- crementa qualia fuere,

Liber I.

res per quos mundus credidit: et ecclesia crevit per totum orbem: non est quia non poteret fin seculi: sed pauperes. non sapientes mundi sapientia: sed idiote. Ac. iiii. lib. Vide tes aut Petri constantia. et Jo. ix. per totum quod hoies essent sine literis: et idiote: et non nobiles: non diuites: sed hoies infirmi: et illiterati: ignobiles et pauperes pescatores. de hoc. i. ad Cor. i. et de pecc. venerabilis. vñ Damasc. li. iii. Euangelium cognitionis dei predicatori est: non bellis: et armis: et exercitu aduersario: et deuincens: sed pauci nudis pauperes: idiote: persecuti: verberati: mortificati: crucifigi in carne: et moriuntur: et resurgent prestantes sapientibus pteualuerit. Et Chrys. sup. Dattb. homilia. xvii. Si aut hoies duodecim orbem terrarum conuertentes cogita quanta est nostra malitia: qui tanti existentes eos qui reguntur non possimus corrigere: quos dece milibus mundis oportebat sufficere. Sed signa eius habebant: sed non signa eos mirabiles fecerunt. Multi enim etiam demones proscientes: quia iniquitate operari sunt: non sunt facili mirabiles: sed puniti. q. i. teneamus. Sed quid in qua est quod eos ostendit magnos? Pecuniarum contumus: glosie despectus: ab oibus huius vite negotiorum erexit: que si non habuissent: et si dece milia mortuorum sufficierent: non soli nulli proficisciunt: sed et seducentes crassimatis essent. Est igitur ecclesia catholica. vñiuerialis: ac inde qui ab vñiueralitate recessit: non catholicus: sed hereticus: quasi diuis recte vocatur. ut collig. i. q. i. catholicus. cibi qui. c. si quis confugerit. carrianos. ibi. qm̄ cū a catholicis eorū actores discederent. Et. xxiij. q. iii. pro mēbie. ibi. seruientes principibus nostris aduersari ecclesie catholicā. Et. xxiij. q. iiij. q. iij. q. quibus. in pñ. et c. inter schismata. C. Et hoc autem quod ecclesia vñiuerialis dicit: potest accipi: alia coditio eius: scz qd copiosa et sibi sufficiens: quanto em multitudine est vñiuerialis: tanto sufficiens: propter mutuum adiutorium eorū qui sub hac vñiueralitate continentur: vel qd ecclesia pot alio modo dicit vñiuerialis: propter spiritualium bonorum multitudinem: que in ea est: ex chrisi fonte procedens: qd de plenitudine eius accipit ecclesia sua plenitudinem. Joa. i. 3. Et eo qd vñiuerialis dicit: eius copiositas infinita. Illud etiam præterendum non est: qd sicut ecclesia vñiueralitas no tollit et vñiuerat: ut ex dictis in precedenti. S. p. nec ecclie vñiueras tollit et vñiueralitate. Immo in ipsa vñiueralitate datur intelligi vñitas. Et dicit Chro. viij. lib. etymol. qd vñiueralitas ab uno cognominata est: propter quod in unitate colliguntur. Nam in logica vñiuerale dicitur quod multa in vñi colligitur: et vñi in multis et de multis. accipitur em ab intellectu ex convenientia et coformitate multorum: omnis autem convenientia unitas est. Est igitur ecclesia ita vna: et vñiuerialis: et ita vñiueralis: qd vna. Ut propter unitate et vñiueralitate pariter vere potest dici res publica: vñi et ei comparatur. C. de sacro. eccl. ut inter diuinum. Nam religiosa est res populi. Populus autem est multitudinis certus iuris coherens et virilitatis communione sociarius. ut p. definitione Tullij. quam Aug. sepe inducit. Immo finis hanc definitionem nulla contans: de vere res publica: nisi ecclesiastica: qd in sola est haec iustitia: et vera virilitas: et vera communio. ar. xij. q. i. dilectissima. C. Et sup. hec vlti demonstratione ecclesie res quia est sancta: et quod. Circa quod primovidentur quod est sanctitas. Definitione autem sanctitatis ponit Dionysius. c. i. de diuinitate nobis dicēs. Qd Sanctitas est ab omnibz immunditia libera et perfecta et omnia immaculata iudicatur. Amen fin Lassio. in lib. collationi. collatione theone de nocturnis illusionibus. in plus se habet immaculata qd sanctus. Secundum hoc igitur dicitur ecclesia sancta qd ab omni immunditia munda est in se. xij. dist. quatuor. in fi. de penit. dis. i. ecclesia. et in qua est immunditia predictas tres conditiones habens. Est enim in ea iudicata liber: qd qui facit peccatum: seruus est peccati. Joa. viij. ii. Per. ii. et Roma. vij. Et in ea iudicata perfecta: quia nibil ei iudicatur deficit. Perfectum enim est: cui nihil debet. Est in ea iudicata immaculata: quia nullo extrinsecō vel intrinsecō inquinari valer. arg. xv. q. viii. sc̄iſt̄rātib⁹. C. Et ut specialius aliud dicat de sanctitate ecclie in fe. Sciendū qd ad sanctitatem requiritur carentia immunditiae: ut p. definitione supra posita. Et aut duplex immunditia creature rationalis. Una quidē culpe: alia re errois: aut ignorantiae: et virtus: harū distinguuntur fin diversitatē: culparū et errorum. Ab immunditia culpe: alia beratur et iudicatur creature rationalis per gratiam: per quam sit remissio peccatorū: de penit. dist. i. nemo potest: ac quantulibet de cose. dist. iiii. sine penitentia. Ab immunditia vero erois: ignorantiae: mundatur per sacram docimam. xij. vij. dist. q. i. cuius principiū est fides cuius est purificare corda. vnde Ac. xv. Fide purificat corda eorum. Et qd ab bene operādūm sacra scriptura dirigit: et gratia adiuuat: ideo ecclesia sancta dicitur: ppter opera bona et virtutes. Et quia gratia confertur in sacramentis. f. o. i. m. i. et c. quicquid. et de sacra vñ. c. i. ideo ecclesia sancta dicitur: quia per gratiam sacrificatur: iudicatur. Sunt enim sacramenta remedia sacrificacionis: contra immunditiam peccatorū. ar. xv. q. viii. sc̄iſt̄rātib⁹. Et quia per gratiam deus nobis inhabitat ipse: ideo ecclesia sancta dicitur: quia per diuinam praefuentiam: inhabitationem: sacrificatur. Et p. clv. dicitur. Sanctificatur tabernaculum suum alephius. Deus in medio eius non comovebitur: et iterum in p. xci. Domini tuam decet sacrificium domini. Et de immundicie decet. lib. vi. c. i. ad Cor. iii. Et amplius de sancti estibz estibz. vnde eriam. Et. vi. c. i. Et. vi. c. i. Huic tēpī signū est materialē templū: quod propter hoc ecclesia vocantur: cuius consecratio per episcopū: sacrificationē: fidelibz: monstratur per chrysostomū: qui est iancrus sanctorum: ut dicit dñ. i. c. sc̄iſt̄rātib⁹. Et. i. Joa. ii. 8. Vincione acceptissima a sancto. id est a christo. vincione sc̄iſt̄rātib⁹ interiore: quia et ipse vincitur estibz cos: nubibus suis. p. xliii. De cuius vincionis plenitudine nos omnes accipimus. et de sacra vñ. c. i. Nec aut ecclie sanctitatis et sanctificatio coniuncta est: a tota trinitate: de qua dicit. Et. vi. c. i. Sanctus sanctus sanctus dñs de exercitū. vbi glo. In vitroq. testamento trinitas pater et filius: spiritus ostendit. Et amen aliquis tributur sanctitas pati post auctoritatem principiū. vnde Jo. xvi. Pater sanctifica eos in veritate. Quādōq. attribuit filio: maxime propter humanitatem et sumptum: vñi quā paulus est: cuius passione sanctificatur. Et. i. ad Cor. i. de ipso dñ. factus est nobis a deo sapientia et iustitia et sanctificatio et redemptio. vbi Bern. Sapientia in predicatione. iustitia in peccatorum ablatione. sanctificatio in concordia. redemptio in passione. et Epb. v. dicit ap̄ls. Christus oblitus ecclesie: tradidit semiperitum. p. caro: eam sanctificaret. s. iustitia sancte vite: paup. Dñdās eam a peccatis. Et hoc laus auctoritate sanctificate. In verbo vite. i. quo datur vita: quo accedit ad elementū: sicut sacramētū. i. q. i. derabat. Quo sanctus carus hō accipit vitā eternā. Ut celiaberit sibi eccliam gloriosam: non habēret imaculatū calicū: peccati criminalis. Ne ruga: duplicitas. ita quasi mundū et simplicem. Ne aliquid hō: id est nullum peccatum: quo si non amabilis. Sed ut sit sancta: per opera bona: et immaculata in abstinentia mali. Hoc verba transfertur et expōnit xij. dist. quāuis. de penit. di. i. ecclia. Quādōq. vero amabitur sanctos spiritū. vnde Rom. i. dicitur. Spiritus sanctificationis. ipse enim purificator: est omnis immunditiae: qui est amor: sanctus: et donum pium: in quo donatur nobis omnia dona: per quod tollitur que: et immunditiae. Et igitur ecclesia sancta: qd ab omni peccato et iniuritate mundata: et virtutibus ac bonis operib⁹ ornata. vnde ad E. i. 2. Et dedit semiperitum pro nobis: ut nos redimeretur iniuriae: et iudicatur sibi populum a acceptabili sentenza: et donorum operū. C. Et etiam ecclesia sancta: quia ab omni errore: purgata. xij. q. i. a recia. cum. ii. c. seq. per sacram doctrinam: que munda est et emundans. Joa. xv.

Sc̄iſt̄rātib⁹

Et sup. hec vlti demonstratione ecclesie res quia est sancta: et quod. Circa quod primovidentur quod est sanctitas. Definitione autem sanctitatis ponit Dionysius. c. i. de diuinitate nobis dicēs. Qd Sanctitas est ab omnibz immunditia libera et perfecta et omnia immaculata iudicatur. Amen fin Lassio. in lib. collationi. collatione theone de nocturnis illusionibus. in plus se habet immaculata qd sanctus. Secundum hoc igitur dicitur ecclesia sancta qd ab omni immunditia munda est in se. xij. dist. quatuor. in fi. de penit. dis. i. ecclesia. et in qua est immunditia predictas tres conditiones habens. Est enim in ea iudicata liber: qd qui facit peccatum: seruus est peccati. Joa. viij. ii. Per. ii. et Roma. vij. Et in ea iudicata perfecta: quia

Item vos mundi estis, ppter sermonem quē locutus sum vobis. De qua etiam doctrina dicitur ps. xviiij. Tert dñi im maculatae conuertens animas. In quo quicquid est ad fas lucē rileu inuenitur. xxvij. dist. hinc etiā. t.c. si quis grammatica. Et quicquid est nostrū t salutis contrarium dñatur. cīc. p. c. de cre. rex pacificus. Qui quicquid resistit non dubius est esse falsum. Que de se dicit in Prover. viij. c. Justi sunt oēs sermones meū non est in eis prauū qd. nec perniciem: nihil prauū in fidem hīl puerum in mortib. C In eo igitq; ecclesia dicitur sancta: intelliguntur ritus sacramentos qbus a pto mūndamur: t plenitudo grē t virtutis qibus bona operamur: t veritas t bonitas do- crine qua erudimur t instruimur: q nihil falsum nihil dñabile continet: sed rotū verū t salutiferū. Omnes qppē doctrinales institutiones ecclesie sancte suntq; vel ex sc̄i p̄tia virtutis testamētū sumptū sunt. l. di. s. qd diaconus ei de accusa. qualiter. n. i. p̄t. Uel ex apostolica traditio- ne. Uel patrī t sancto: conciliorū ordinatione. Uel ap- probate ex rationali cōsuetudine. de hoc. t. dist. ecclie fia- carū. t.c. catholica. r. v. di. per rotū. t. xv. c. illa. x. di. de quibus per rotū. C Sancta est ergo ecclesia in p̄ceptis: t sancta in sacramentis t ministeriis. sancta in operib;. san- cta in obseruationib;. In ipsa est religio mundi t immu- nitate apud dñi t parrem que est visitare pupilos t vis- duas in tribulatione eorū: t immaculatū se custodire ab hoc seculo. Iaco. i. xxiij. di. ad reat. t.c. vidue. xixij. dist. episcopū gubernationē. Unde de ipsa ecclesia dī. Apoc. xiiij. p̄t. Ibla ciuitas aurum mundū simile vitro mūndo. t iterū ibi. Vidi ciuitatem sanctā hierusalem nouā descendente de celo. Beccatius: vt glo. sicut. est iustiū collectio viuere saeque dicitur Sancta per iustitiam: Hierusalē per visionē pacis eternae. Noua qd a venustate sc̄i peccati. s̄m illud. s. ad L. o. v. expurgate vetus fermentum. purgata: Descen- dens de celo: qd iuste vivit in tempore: t beate vivit in eternitate: se totū cognoscit habere a deo. C Sancta qd dicit ecclesia: qd a terrenis eleuata. Sanctus em in greco dicit agios. i. fine terra. Tere sine terra de se est ecclesia: quia que sursum sunt sapientia qd sunt super terrā. L. ol. iii. Eius conuersatio est in celis. Phil. iii. nūc mēte: t affectu: ubi futura est in loco. Sanctū est hīgitur ecclesie regnum p̄e omnibus regnum: t nullū aliud regnum sanctū est. Nam regnum Rōmanū p̄e omnibus laudatum legitur in ius- titia t veritate: quod tamē immundū fuisse non dubiū est: qd quo erat cultus demonū: t omnis spiritus immun- di cultus. Unde pp̄e Roma Babylō. i. P̄f. vlti. in fi. ibi. Salutat vos ecclesia qd est in Babylone. per Baby- lonem Roma figurabatur. s̄m Piero. i. confusio. figura- batur. Apoc. xvij. in p̄t. Nam ipsa fuit mater founicatio- num: maxime idolo: t abominatione terre. Apoc. xvij. et multari iniqtas legū: t plurima spurcita: moū post- ea Aug. narrat in lib. de cīni. dei.

Dexplicandā vero adhuc amplius ecclesie sanctitatis distinguedū est de sancto: sicut distinguit Ihs. in lib. erymof. Dicitur enim sanctum tripli citer. Uno modo dicitur sanctū: qd quod est aspersione sanguinis emūda- tū. Secundo modo sanctū dicitur a sanguine. vñ dicit Ihs. Sanctū a sanguine hostie nūcupatū est: nūbilē enim sanctū apud veteres dicebatur: nisi qd sanguine hostie esset conformati arcti conspersum. Unde qd qd p̄sificari volebat: sanguine hostie tangebātur. vt dixi. t. lib. hoc autem modo ecclesia dicitur sancta: quācum ad ho- mines pertinet: qui sanguine vere hostie que ch. iustus est sunt emūdati. vt pareat ex autho: itarib; apostoli supra. qd peccati. h. t. Epb. inductis. Huius hostie memo: ia quoti die agitur in sacramento altaris. de conf. di. ii. qd sit sans- guis. t.c. qd corpus. C Secundo modo dicitur idem qd constat esse sanctū. Sanctū autē est confirmare: t irroga- tione pene ab iniuria defendere. Sic leges sancte. C. de le-

Tertio modo
dicitur de ihis in quibus dei cultus cōsistit. Scinditū qd ad dei cultū pertinet meritis deuotio: p̄e quā voluntate deo subdimūt: t promptā voluntate ad ei famulandū habet- mus. nūl em deo offertur dignius dona voluntate t co:de. p̄. lv. In me sunt deus vota tua: que reddā laudationes tibi. vnde Greg. Ante dei oculos nūq; est vacua manus a munere: vbi arcus cordis est plena bona voluntate. ad hoc iii. q. viij. in graibus. iiii. q. v. scriptum. xiiij. q. i. odi. t. ra- li bone voluntati vera p̄a datur. Lucc. ii. C Ad dei cultū pertinet oratio: p̄e quam in deum mentem ascendimus: et decentia t salubris ab ipso petimus. C Ad dei cultū per- tinet adoratio: tam spiritualis t interio: que fit in spiritu Ioani. iiiij. Veri adoratores adorant in spiritu t veritate. t corporalis t exterior: que consistit in humiliacione cor- posis p̄e genuflexiones prostrationes t alia huiusmodi corporalia signa. C Ad dei cultū pertinet oblatio sacri- ficiorum: que soli deo vni t vero sunt offerenda. de his le- gitur t no. de con. di. iiij. venerabiles. Offertur autē in ec- clesia vñi p̄cipiuū t verissimum sacrificium: sc̄i sacramentū corporis t sanguinis christi. in quo sacramero ille veraci- ter continet et sumitūq; seipsum obruit sacrificium t hos- tia deo in odorem suavitatis. Epb. v. Idē ipse sacerdos

Liber I.

et sacrificium: cuius viuis et veri sacrificii viuis erat anti-
quorum sacrificia figura fuerunt. Illoc sacrificium quidem
semel est oblatum in precio: sed recolitur iugiter in eccles-
ia per mysterium quod quidem consecratur et offeretur my-
sterio (al's ministerio) sacerdotum pro salute populi et ipsorum
ad hoc ex deo sum. trini. c. i. v. vna. i. q. i. mult. de cose. dist. ii.
nec moyses. c. accesserunt. c. verum. c. in calice. c. qd fit sans
guis. c. quia corpus. c. re vera. per totum. **C**uncti et alia
Sacrificia sacrificia spiritualia: que fideles deo offerunt et offerre te-
nia spuma nentur. Sacrificium quidem spirituale est: contritio et hu-
milia deo missio co:dis. p. s. l. Sacrificium deo spiritus contributus
offerenda latuit: co: contritum et humiliatum deus non tecum de peni-
tientia. dist. i. no sufficit. c. in actione. Sacrificium spirituale est
castigatio et inaceratio carnis. vñ apostolus ad Rom. xii.
Obsecro vos per misericordiam dei ut exhibeat corda vestra
hostia viuentem tecum. Illoc sacrificium offerebat Paulus qui dicebat. Castigo corpus meum tecum. ad Cor. ix.
xxx. q. v. si paulus. Huius sacrificii sacerdos est ratio. altare. co: hostia. corpus. ignis. charitas. de quibz ois au-
teui. vi. Ignis in altari meo semper ardebit quoque nutrit
sacerdos subiectio ligna manu per singulos dies. quia
ne feruo: charitatis deficit: meditatione dominice pa-
sionis in corde ratio aggregare peure. Qualiter autem
hoc hostia immolanda sit notatur quis dicitur. Teuif. i.
Detracra pelle hostie artus in frusta occident. Hostie pel-
lem derrahimus: quoniam in exterioribus non gloriamur nec
sumus herodes. i. in bellibus gloriosates. ps. xviii. In mul-
tiitudine diuitiarum suarum gloriantur. Artus in frusta
concidimus: quoniam singulorum membrorum vita referamus.
als dicetur illud Eccl. xxxiiii. Unus edificans et vñ de
litteris: qd prodest illis nisi labor: vnde. ad Cor. v. Mo-
dicum fermeti totam massam corruptum. et illud. Defeat
peccator: quia offendens in vno factus est omnium reus.
Iaco. ii. c. de reg. iur. defeat. qd qualiter intelligatur ex-
ponit Aug. de peni. dist. v. considerere. vnde Sauli precipi-
tur. Regu. xv. percutere Amalech: qui interpretatur gens
victa. i. carnis vita. et demolire viuera eius. quod quia
non obsequauit regnum amicit. Sed quia multi hoc faciunt
propter caprandam famam ecclesiastam. vel prebendam:
sequirunt in autoritate. Et subiectio in altari dignem: se
charitatem: vnde lignorum ante coposita. i. sanctuarium co-
gitationis congerie subministrata. Et membra que cesa-
sunt: desuper ordinantes. i. ordinatione congrua compo-
nentes. quia sicut a globo super Rom. ii. c. L'oppositio cor-
poris indicat qualitatem mentis. xl. dist. q. s. i. et Eccl. i. p.
de conce. p. b. c. quia diversitas indecisa. Alienus cor-
posus. et rarus dentius. et incessus hominis: emuntant de il-
lo. Et quia copositor exterior. ab interiori consurgit. iuxta
illud Ps. clii. Omnis gloria eius filie regis abiuntes. se-
quitur. Laput. i. intentione. et de sacra vnc. c. s. et cuncta q
adherent leco. i. affect. Intellinias a stercoribus immu-
darum cogitationum. Et p. edibus. a puluere affectionum et
actionum. Loris aqua. i. lachrymis emundatus. ps. cxviii.
Eritis aquarum deducere oculi mei. Jo. xiiii. Sacrificium
spirituale est quodlibet iustitiae et misericordie opus. Ps. iii.
Sacrifice sacrificii iustitiae. Sacrificium spirituale est des-
ensus veritatis. vnitatis charitatis. de peni. dist. iii. q. s. i. c
quis autem. Sacrificium spirituale sacrificii laudis. de quo
ps. xl. Sacrificium laudis honorificabit me. Heb. vi. Per
ipsum offeramus hostiam laudis semper deo. Sacrificium
spirituale et malo omni canere: et maledicere seruare Eccl. xxxv.
Sacrificium salutare est attendere mandatis: et discedere
ab omni iniuriant. Et generaliter sacrificium completum
est deo perfecte corpus et anima offerre. vnde Ber. Thes.
fus pro nobis oblitus hostia preciosior: qd habuit. se ro-
tu: quia minima preciosio: esse non potuit. et nos ergo facia-
mus qd possimus: offerentes illi optimum quod habemus:
scilicet nosmetipso. corpus in sacrificium spiritu in holocau-
stum. Unde Iudicii. v. Qui propria voluntate obulisti
vos discrimini: benedicite deo. **C**uo autem sunt actus
perfecti sacrificii. operatio et oratio. primus significat per
altare holocaustum in quo macrabantur animalia. i. mo-
tus carnales et alias virtus. ut potest Superbia macratur per
humilitatem. Avaritia per eleemosynarum largitatem. Curia
per castitatem. Secundus significatur per altare incen-
tum adolebantur thymiamara. i. deuotio. suspiria. et fan-
cra desideria. Tertius erat in atrio: et operum crater ore,
qd operatio fit in exterioribus: et semper ea sequi debet
nos confessionis: quia in ultrupliciter contingit placere in
operabilibus. vñ Job. ix. Venerabat opera mea depe-
dist. qd si enim inquit. Alterum erat in sancuariu et operum
era tauru purissimo. quia oratio sicut in intimum codicis se
pe comitatur eam dulcedo contemplationis. p. lxx. Deo
mo: fui deit: et delectatus sum. Et ex vitroq; odo: inanis
mus surgit ad deum. vnde p. lxx. Holocausta medullata
offeram tibi. i. opera pinguedine charitatis reserta: cum
incenso arctu. i. cum oratione quam apollonibus tradi-
derunt: sic ipse a deo accepserunt. Vocabatur apostoli ar-
teus: quia ducatur gregi dominico prebuerut. vñ. q. foli-
taris. de vitroq; altari legitur Teuif. xv. Sacrificium politis
mo spirituale omnium completuum: quilibet actus virtutis:
et quodlibet opus bonum in deum relatum: et ad eum
beatitudinem ordinatum. sicut per Aug. pat. t. lib. de cui
dei. c. v. vbi agit de multiplici sacrificio. **C** Ad dei cultu
pertinent oblationes: decime: et primitae que cedunt in cultu
vnum illorum qui sunt ministri diuinis cultus. eti. eti omnes
fideles dei colant: specialiter tamen quida sunt ad min-
isteria diuinis cultus perficienda depurati. ad hoc deo de-
c. s. t. c. tua nobis. ibi. quibus eas ipse p. suo cultu coelestis
xvi. q. i. reuerentimini. de conse. dist. i. omnis et de deo signi-
causa. Ad dei cultu pertinent edificatio: et dedicatio tem-
pli: et altarium: vocationes quoq; et ablutiones: confu-
tiones: et aspersiones: consecrationes: et benedictiones que
in ecclesia sunt: sive loci: sive ministrorum: sive vasorum
sive vestium: vel aliarum quartuq; rerum: que ad dei cultu
pertinent: applicantur. ad hoc de conse. dist. i. c. et
per totum. et de sacra vnc. c. s. et de conse. eccl. vel al. per to-
rum. de conse. dist. i. in aquam. xxi. dist. cleris. xxi. dist. per-
tis. **C** Ad sanctitatem quoq; ecclesie pertinet non soli cul-
tus qui exhibetur deo: sed etiam illi qui exhibetur angelis. At
et hodiis sanctis. qui tamen cultus est alterius intentio. sed
qd ille qui exhibetur deo. et vocat talis cultus. Dulia a theo cultu
logis: quod est reuerentia facta creature. de hoc non de con-
se. si. in. perlatu. et. c. venerabilis. Uerius. Dulia fit seruo: dum
dno sed latria derut. **H**yperdulia. i. maior: dulia debetur
christi carni: in quantum est creatura. et cruci. merito igitur
ecclesie regnum dicitur: et sanctum. **C** p. Ad hanc con-
ditionem pertinet illa conditio ecclesiastica regnique dei
iustum et bonum: quia optimis legibus et sanctis moribus
vivit. Ad hanc conditionem pertinet eius perpetuas. nam
sancti dicitur vno modo idem quod firmi. Ita vero per
peritutas firmitas: et permanentia essendi est. Ad hoc etiam
pertinet ecclesie firmitas: quinque et expugnari non posse.
C Ad sanctitatem etiam ecclesie pertinet illa conditio: quia dicti
copiosum. dicit enim ecclesia sancta: ppter copiam bonorum
spiritualium et charitativum. immo nullum est spirituale bonum: qd in
ecclesia sanctitate non comprehendenda: hec autem puritate bona
sunt vere diuitiae per quas reddit ecclesia copiosa. vñ. ps.
cxi. Gloria et diuitiae in domo eius se: ecclesie. He sunt scri-
pture canonice: et earum multiplices expositiones: qd gra-
tis dare virtutes: dona: et varia multorum operarumque
obiis abundat ecclesia: per illum qui est omnium dno: duas
in omnes qui invocant eum. ad Rom. x. in quo sunt omnes
thesauri gratiae: sapientie: et Log. ii. Et de istis diuitiis dicit
apls. ad Cor. i. Quia in omnibus diuitiis facti eis in
illo. Et ergo ecclesie regnum sanctum: et ab illo sanctifica-
tum quia. Teuif. xix. t. i. Per s. Sacri electo: quoniam ego
sanctus sum. Ixx. dist. op. ter. Quicquid igitur criminolus
est: de isto regno quantius ad deum non est. Nam si sit in mero
non est in merito: de pe. di. s. ecclesia. ibi. qui ergo peccat

tos est aliqua solem maculatus non potest de ecclesia chri-
sti appellari. Sanctitas hominis incipit in statu penit-
enti poenitentia in statu iustitiae sed perfectitur in statu glorie.
Unde auctoritas Doysis. Erod. iii. Unde et sanctifica popu-
lum hodie et cras: lauentur vestimenta sua: et sunt parati
vobis in dieum terrium. i. ad statutum glorie que parata est eis.
Vnde Dabat. xv. Percepit regnum quod vobis para-
tum est. vnde Ver. Si proposueris in corde tuo declinare
a malo: facere bonum: tene quod acceperisti: et profice in
meliore semper: sed si aliquid mino: iuste erigeris. Et ut hu-
mana fragilitas non in eo perfusa: sed penitere et corrigere:
recte et sine dubio sanctus: sed cui interim clamare necesse
se fit. p. lxxv. Lustodi anima mea omni sanctus sum. vnde
Apocal. viii. qui sanctus est: sanctificetur adhuc. xlviij. dis-
fensus: quantulibet. Tales sancti in conspectu dei manducant et
dibunt de penit. dist. i. et venit. vbi hoc exponitur. Et hec est
dei voluntas sanctificatio veltra. iad. Thessal. iiiij. Unde
et omnis sacerdos esthui se totum deo immolar
plaet multi. Sed non est sanctus. vt est dñs. i. Reg. ii. qui
est sanctus sanctorum. Danie. ix. Episcopi etiam precipe
sancti erunt. C. de episc. et cleri. si quis in hoc genus. ibi. cui
sanctitas ignoscendi gloriam dereliquit. et in aur. de sans-
cipe. p. et in rubro et nigro. et precipe per amplus papa.
Quis enim sanctum esse dubiter: quem aperzante digni-
tatis artillor. libell. c. et omnes corpus chilii offerentes.
sq. neq; enim. xvij. dist. decernimus. **C** Sanctum facit
affectionem sanctam: sanctus timor domini: et sanctus amor ihu-
sus affectu anima quasi brachio tribus dominum comprehen-
dit amplectitur: stringit: tener. dicente. **T**enui eum nec
dimittam cum. L. an. Ber. de consideratione li. i. item
Ver. Trium faciunt hominem sanctum. virtus sobrina. actus
iustus. sensus pius. **V**is apparere sanctus: circa vita tua
Ecclesia esto austera. circa alios benignus. audiant te homines
et apote. parua mandante. et grandia facientem. Chyslo. super
sticula. Dabat. **C** Ultimo restat considerare quod ecclesie res-
pectu. **S**icut est dicitur apostolicum. Ecclesia quidem dicitur
apostolica. Pium quia in apostolis inchoata et initia. ipso cum fuerint pummitie populi christiani quantum ad
tempus gratie reuelate. xlvij. q. i. S. hacitaq. ibi. vnde de
plebe iudea pumum apostolos elegit: quos quasi fun-
damentum ecclie intruit. **S**icut autem pumi fuerunt
in tempus furiu precipiu fin spiritualem perfectio-
nem. et lib. vi. de elec. fundamento. xxiij. q. i. legatur. ibi.
sicut ab apostolis ipsius quos portio merito fuisse non
dubium est. vnde Heg. in moral. lib. xij. Propheta pro-
spiciens circa carnis desideria. apostolos spirituali et
retractendis admirans. ait. Esa. ix. Qui sunt hi qui ve-
nibus volant: ac si aptere dicat. Nos per terram gradis-
munt: qui dypc coniugis implicamus: et propagande so-
boli operam canis impendimus. Iste vero non ambulat
in terra: neque nubes volant: qui dum celestia appetunt:
dererent desideris nihil tangunt. **T**Item idem in ho-
milia. Ambulabat ihesus. Qui sunt isti qui ut nubes volant?
Esa. ix. Apostolos terrena contemnentes: mente celestis
bus appropinquantes: verbis pluientes: miraculis cou-
stantes: et quos a terrena contagia sancta predicatori et
vita sublimis suspendentes: volantes pariter et nubes
appellant. Unde et apostolus de se. et de his apostolis lo-
quens. ait. Rom. viii. Nos ipsi pummiti spiritus habens
glosid est spiritum sanctum habentes: et tepe: pium:
et ceteris abundantiis. t. ii. Thessal. iiij. Elegit nos deus
pummitias in salutem: scilicet nostram et omnium generum.
Et quia pumum et perfecti in qualibet genere: causa est
omnium que sunt post. Ideo secundo dicitur ecclesia apo-
stolica quia per alios propagata: et vlgp ad mundi tempi
nos: verbo predicationum extesa. p. x. viij. Quia in omni
terram eruit sonus eorum: et in fine orbis reverbera
ea ecclia. t. Rom. x. xij. dist. in memoria. et lib. vi. de elec.
fundamento. Ipsius ergo patres et progenitores fidelium.
Ipsi edificatores et fundatores ecclesie: quam doctrinio-

miraculis exemplis: et effusione sanguinis plantaverunt.
et pte. capi. fundamenta. t. levij. distin. quorum vices. et
xvj. dist. c. ii. Unde Luce. vi. simile Wardi. iij. t. Dabat. p.
dicitur quod christus elegit duodecim: quos apostolos nos
minauit. et dicit glos. quos ad propagandum auxilium
salutis humanae per terram ordinem satoco fidei destinatas
er. Item ibi glos. super verbo. Elegit duodecim. et quas
dratum ostendit fidei trinitatis insiguntur. Et quia eiusdem
est producere aliquid: et gubernare illud: Ideo tertio dis-
citur ecclesia apostolica: quia per apostolos gubernata et
administrata. Ipsius enim ecclesie ordinatores. et distin. pa-
lam. Ipsius dispensatores. pliij. dist. dispensatio. Ipsius adminis-
tratores. i. Lor. iij. Ipsius pastores. et lib. vi. fundamen-
ta. q. i. Ipsius doctores. q. vi. sententia. Ipsius principes. ps.
pliij. Constitutis eos principes super omnem terram t. c.
levij. dist. quorum. Ipsius pontifices. quid sit vide. xvj. dist.
c. i. q. pontificis. Ipsius reges a regendo ecclesiam. q. q. i. sce-
lus. Ipsius duces. q. ducatum gregi dominico prebuerunt.
vij. q. i. scisciraris. **C** Ipsius sunt duodecim portae ciuitatis:
de quibus dicitur Apocal. xij. ca. q. ciuitas habebat mura
magnorum et altorum: habens portas duodecim. vbi dis-
citur glos. q. per portas sanctos intelligimus apostolos: per
quorum fidem et doctrinam in sanctam ciuitatem intro-
mus. Et quotquot hominum ad christum conuertuntur
per ipsum eruditorem sanctam ciuitatem ingrediu-
tur. **C** Ipsius sunt duodecim fundamenta eiusdem ciuita-
tis: sicut in eodem capitulo scribitur: q. murus ciuitatis
habebat fundamenta duodecim. Ecce enim christus sit
ecclesie fundamentum pummarium et principale. i. ad Lor.
ii. t. de bap. c. iij. q. poro. et in elem. tri. fidei.
Eamen apostoli sunt fundamenta secundaria. et de elec.
fundamenta. lib. vi. Unde illud ad Ephe. ii. Superedifici-
cat supra fundamentum apostolorum et prophetarum.
Sed christus est pumum et maximum fundamentum: sua
pro quod ratiocinio petram firmam: est fundata ecclesia.
Dabat. xvi. t. xij. dist. in memoria. et pte. cap. fundamen-
ta. Sicut enim dicitur sanctus sanctorum. Daniel. ix. et pa-
sto. pastorum. i. Pet. vli. t. xco. dist. esto. sic dicitur funda-
mentum fundamentorum. De his secundariis fundamen-
tis scilicet apostolis dicitur. iad. Lor. xij. Quosdam quis
dem posuit deus in ecclesia pumum apostolos. glos. Pum-
num dignitate et tempore vite chilii predicatorum: et o-
mnium ordinatores et iudices. t. Heb. vii. Accessit ad ec-
clesiam pummitiowum: id est apostolorum. Qui pumi cre-
diderunt: et quoz fidei alii adiuncti sunt. Huius beatissimi
apostolis succedit in ecclesia episcopi. levij. dist. quorum
vices. xvj. dist. in novo. ex de sacra vnc. c. i. q. ii. Quorū pres-
cipio et pum scilicet petro succedit pumum prelatorum et
summus pumifex. universitas ecclesie pasto: et recro: qui
et papa dicitur id est pater patrum: vel pasto: pastorum
vel admirabilis. Dicitur etiam papa summus: non con-
summatione: sed capacitate. non comparatione meritos
rum sed ministerio. Est enim summus inter ministros.
Ber. de consideratione lib. ii. Apostolicus etiam nominis
natur: quia veritas apostolos: unum succedit scilicet petro.
et quia toni ecclesie que apostolica dicitur: presidet. xix.
dist. c. i. opere. rebat. c. si quis ex episcopis. **C** R. Sed il-
lud queritur quare magis dicatur apostolica: quam pro-
phetica. Ad quod dicendum: q. propter ampliorum gra-
tiam que fuit in apostolis: et lucidiorum doctrinam atq; ecclie.
diffusioem: que per totum mundum est dilatarata. vnde
xij. dist. ita dñs. Ita dñs noster iesus christus humani ge-
neris saluatoris instituit: ut veritas que ante legis et pro-
phetarum preconio continebatur: per apostolicam tubam
in salutem universitatis eriret. Adhuc apostoli filii sunt
prophetarum et antiquorum patrum. vnde in Ps. xliij.
Pio patribus tuis natu sunt tibi filii. constitutes eos pum-
cipes super omnem terram. levij. distin. quo: unum. Et ideo
in hoc quod ecclesia dicitur apostolica ab apostolis: intelli-
guntur patriarche et prophetae: quo: unum apostoli sunt filii et

Liber. I.

per propagationem carnis & per imitationem operis, q*cuius* opera quis facit eius appellatur filius. Joan. viii. de penitentia. distin. i. §. hoc idem. & item (v*c* christus ait) omnis nis qui odit. Item non dicitur ecclesia prophetica, quia prophete de ea predicterunt quod in ea copertum est. non ipsa de alia prophetizat ecclesia. ¶ S*e*t queritur cur ecclesia non dicitur christiana a christo: qui est caput eccl^{esi}a: sicut dicitur apostolica ab apostolis: qui sunt membra christi: sicut nobilia & preciosa. Ad quod dicendum q*eccl^{esi}a* indubitanter & christi dicitur christiana vocatur. sicut dicitur populus christianus. Sed in simbolo magis dicta est apostolica: quia hoc intelligitur in c*ap*it*u*s. scilicet & certus apostololum christi: etiam ipse christus. Nam apostoli interpretantur missi. p*ro*p*ri*o. dist. in nouo. ib*i*. a quo missi sunt. Unde Aug. ad Doct*u*m*en* ca. xl. apostolus interpreta Apostos tur missus. Apostololum ergo tria sunt genera: quidam loc*u* tria mittuntur a deo: vt Doct*u*les & apostoli. a deo & per hominem genera. nem. vt Ioseph. per hominem tantum. sicut meis temporibus multi fauore vulgi in ficerdotium subrogantur. It*e* ad Rom*u* i. glos. Apostolus latine missus dicitur: vel legatus missus autem dat intelligere mittentem: unde quin apostoli a christo fuerint missi: in eo q*eccl^{esi}a* dicitur apostolica: insinuantur etiam christus missi. ¶ Adhuc ipse christus vero apostolus dicitur: quia missus a parte. fin illud. Sicut missi me patet: & ego mitrovos. Joan. xx. Unde ad Heb*u*. iii. dicitur de christo. Conferante apostolum & pontificem confessionis vestre. id est quem confitemur. Ubi dicit glos. Cur negamus cum apostolum quem nobis deus misit: propter quod non solum ab apostolis christi sed etiam ab ipso christo summo apostolo ecclesia denominata est apostolica. ¶ T*e* Por hoc autem q*eccl^{esi}a* regnum dicitur apostolicum: datur intelligi alia conditio huius regni: sc*e* q*u*rite sit institutum. Nam institutor huius regni christus est principaliter & consequenter apostoli. ipsi enim institutores eius qui & fundatores & propagatores. Non potest autem ecclesiastici regni institutio esse nisi recta atq*ue* legitima: que ram sanctos: ram perfectos habet institutores. apostolos dico populum principes: deos terre quodam modo. & res fidei testes: vicarios christi amicos dei: doct*u*memoria metlicos eius: v*ale* spiritu sancti: lumina mundi: salutisigne: terre basiles ecclesie militantes: milites christi: indices sculi: adfessores christi: duodecim lapides preciosi: claves celi. ¶ U*n* Apostoli autem sunt duodecim filii iacob. Gen*u*. xxv. Apoc*u*. xii. Duodecim fontes deserti: quos israel reperit in Elym. Etod*u*. xv. Duodecim lapides altaris. iij. Reg*u*. viii. Duodecim virge. Num*u*. xviii. Duodecim lapides in Jordane levati. Ioseph. iii. Duodecim boues in mari. Et duodecim in holocastu. Num*u*. viii. ad finem. Duodecim stelle in corona sponsae. Apoc*u*. xii. Duodecim fundamento ciuitatis. Apoc*u*. xxi. Duodecim horae diei. Joan. xii. Duodecim porte ciuitatis Hierusalem. Apoc*u*. xxi. Duodecim menses anni. Apoc*u*. xli. Fructus duodecim ligni vite. Apoc*u*. xlii. glos. Act*u*u. viii. Qui v*e* ecclesiam instruerent atq*ue* propagarent: acceperunt plenitudinem charismatum: locationem omnium linguarum: ad omnium nationum eruditioinem. Act*u*u. ii. de conse. dist. iij. ca. vi. Potestatem enim rauclorum ad confirmationem doctrine: & conversionem non credentium. Act*u*u. iii. Luc*u*. x. Authoritatem dimittit*u* di peccata. introduc*u* ad vitam. Jo*u*. viii. de penit. dist. i. quem penitet. & iugandi homines atq*ue* soluendi. fortitudinem animi contrariazanos. Heb*u*. x. & contra quae mundi aduersa vel p*ro*p*ri*o*pe*. Sapientiam spirituali*pe*. contra mundi sapientes: & legisperitos: & demonum fallacias. i. ad Cor*u*. ii. ¶ T*e* Por hoc etiam q*eccl^{esi}a* regnum dicitur apostolicum: intelligitur & alia eius codit*u*o*pe*: scilicet firmitas. Ips*e* enim apostoli: qui sunt ecclesie duces & principes: ips*e* sunt eius patroni & intercessores: custodes & defensores: ips*e* & fundamenta. vt dicitur est. Et ideo firmum & forte et bene fundatum est ecclesie regnum: q*uod* talibus gubernaculis regitur: talibus fundamentalibus innititur: talibus

patronis proteguntur. ¶ Illud autem non est omittendum q*uod* licet ab omnibus apostolis ecclesia denominetur apostolica: specialiter tamen a vertice apostolorum. Petrus scilicet: qui est fundator supra petrum: qui post christum. immo & vice christi est ecclesie caput & fundamentum. x*p*ri. dist. ca. ii. x*c* distin*u*ta dominus. & tri. dist. in nouo. x*p*ri. q*uod*. loquitur. v*er* Mart*u*. xvi. ei a christo dictum est. Tu es petrus: & super hunc petram edificabo ecclesiam meam. id est super te. v*er* Aug*u*. q*uod* ponit fin*u* modum. licet alter exponatur super hanc p*er*petrā: id est super hunc quem confessus es. Idanceps positionem innuit Leo papa in p*re*al. cap*u*. ita & Nicolaus. & de elec. fundamenta. li. vi. quis petra erat christus. i. Cor*u*. de conse. dist. ii. re vera. Ut super hanc fidem & confessio nem quam de me fecisti. Et in quadam sermoni de caritate beati Petri ait Aug*u*. petract*u* verbum predicatum. Petrum itaq*ue* fundamentum ecclesie dominus nominavit: et ideo digne hoc fundamenti colit ecclesia. supra quod ecclesiastici edificiū altissimo confurgit. Item Aug*u*. de ver*is* domini sermoni septimo. Hoc nomine Petrus a domino impositum est. & hoc in ea figura ut figuraret ecclesiam. quia enim christus petra: petrus est christus quia vocatur. Tu es inquit petrus: & super hanc petram edificabo ecclesiam meam: quam confessus es: quia cognovisti: dicens. Tu es christus filius dei i*u*ni. id est super meipsum filium edificabo tenor me super te. Item glos. super predicto loco Matth*u*. xvii. Tu es petrus. Non dico vocabulari*pe*. sed tu es petrus ob fortitudinem fidei & confessionis constantia*pe*. Et ibi. ego dico tibi. glos. qui credis in me. Et ibi. hanc petram. glos. interlin*u*ri. christum quem ce*re*dis. Item glos. Tu es petrus. a me petra. ita tamen et mihi retineam fundamentum dignitatem. Tu super me cu*de* dinabis lapides mūdos. & insuper omnia abiecta lepos. Et ibi. Et tibi dabo claves. I*tr*ibuum pecunias iudicis potestatem regni ecclesie. It*e* glos. & tibi. vr. omnibus confrat*u*er*u*g*u* ab*te* es confessione ac fide petri mūlus regnum celorum posset intrare. Item alia glos. qui p*re*c*er*is confessus est illi*pe* ceteris donantur claves. Nam tunc discernendi scientia*pe* potest. & distin*u*ti. s*ed* quia d*u*gnos recipere: & indignos debet excludere a regno. Ans*u* debdit. Et quodcum*pe* ligaueris: id est quem in peccatis persistentem: eternis penitenti*pe* adiudicaueris: vel quem dum mīlem & vere penitentem: absolu*u*ris: sic erit in celo. ¶ Item ibi glos. alia interlinearia. Quicun*pe* indigna remissione iudicaueris: dum viuit apud deum indignus iudicabitur: & quemcum*pe* soluendum iudicaueris: dum utremissionem peccatorum: consequetur a deo. Item ibi glos. Hier*o*. Et quemcum*pe* & c*on* habent quidem cädē*u* iuriariam potestatem ali*pe* apostoli: quibus post*re*furreximus ait. Joan. vii. Accipite spiritum sanctum: sanctorum: quicun*pe* miseritis &c. Haber etiam omnium ecclesias in presbyteris et episcopis. sed ideo petrus eam specialiter accept*u* et omnes intelligent q*uod* quicun*pe* ab viuitate fidei & locuta*pe* et eius se separauerit: nec a peccatis solu*u* nec celo potest*re*ingredi. Hunc locum quidam non intelligentes. A*quod* si adsumunt de supercelio phariseorum: vt dantare inno*pe*ios: vel solu*u*re noxi*pe* se putent: quum apud deum non sentient ficerdotum sed regnum vita queratur. Unde etiam vt dicitur in Beuitico. ostendere se ficerdotibus i*u*erbentur leprosi: quos illi non faciunt leprosos: sed discunt*u* qui mundi vel in mundi fint. s*ed* q*uod* in quomodo ita*pe* de ista materia. x*p*ri. q*uod*. s*ed* his in quā. cum oībus duodecim capitulis v*er*g*u* ad. s*ed* hoc etiam. & ab illo. s*ed* v*er*g*u* ad. & ex his. ¶ Item predicto loco. et port*u* inferi &c. De his port*u* supra codem articulo. s*ed* i*u*. v*er* de fortitudine. Port*u* inferi sunt peccata mine blanditiae heres quibus infirmi ruunt in mortem: qui non vere supra p*er*ram: sed super arenam domum professionis sue credendi sunt o*pe*

Accusasse non simpliciter vera intentione christum sequitur; sed ob terram qualibet causam habitum pretendit. quod enim in intimo cordis amore fidei christi percipit; quicquid ingruit facile vincit. Item super pie locum Mart. xv. Quem dicant homines esse filium hominis? subiecit. Eos autem quae me esse dicitis? Hiero. Quasi diceret illis: quia hoies sunt humana opinatioibus vos qui dixi estis quem me esse christum? Rabanus. Non autem quasi nescies sententiam de se discipulorum vel extraneorum inquirit. Sed ideo discipulos quid de se sentiant interrogat. ut confessionem recte fidei dignam mercede remuneret. Ideo quod alii de se sentiant interrogat seu inquirat. ut expositis primo sententiis errantibus discipuli probarentur veritatem sua confessionis non de opinione vulgaritate sed de ipso percepisse dominice revelationis arcano. Item Chrysostomus de pietatis opinione interrogat. oes respondunt. sed omnibus discipulis interrogari. Petrus tamquam os apostolorum et caput pro omnibus responderet. Unde sequitur. Respondens Simon Petrus. dicit. Tu es christus filius dei vivi. Dicit. Denegauit quidem Petrus aliquem eum esse iustum/ quem arcebant inde. Et confessus est autem. Tu es christus. quod nesciebat inde. sed etiam quod manus est filius dei vivi. qui et per prophetas dicerat. Tunc ego dico tibi. Et ideo dicebat vobis vnum secundum supereminenciam qua superemisit nec omnes habentibus virtutem quoniam filius habet immortalem. ad Timo. ii. Et ells bona vita. quod propter dicitur deus pater. Ut autem est quasi de fonte procedens. qui dicitur Jo. xiii. Ego sum vita tua. Unde Ioh. Quod factum est in ipso vita erat. vita erat lux homini. Et lux in tenebris lucet. et tenet eum non cōpēdēt. Fuit homo missus a deo cui nomen erat Iohannes. hic venit in testimoniū. et testimoniū perhiberet de lumine. et omnes crederent per illum. Non erat ille lux. sed de testimoniū perhiberet de lumine. Et lux vera que illuminat omnem hominem vestimentem in hunc mundum. In mundo erat. et mundus per ipsum factus est. mundus cum non cognovit. In propria venientia sibi eum non receperunt. Quorū autem receptorum eum: dedit eis porestatem filios dei fieri: ipsi qui credit in nomine eius. Qui non ex sanguinibus neque ex voluntate carnis. neq; ex voluntate viri. sed ex deo nati sunt. Et verbi caro facti est. et habitauerunt in nobis. Et vidimus gloriam eius. gloriam quam vngenerata a patre: plenū gracie et veritatis. Hiero. Etiam deinde viuum appellat ad copartitionem eorum deo eorum qui purantur dijested mō: ruit sunt. Sanctorū dico. Iohannes. Cenere: Herculem: et cetera idolum portenta. Hilarius. Est autem hec vera et immobilis fides. ex deo deum filium perfectum fuisse: cui fit ex eremitate parcer eternitas. Hunc igitur assumpsum est corpus: et dominum factum esse: perfecta confessione cognovit. Completa est igitur omnia quod et virum et nomen expressum: in quo summa virtutum est. Rabanus. Miratur aurem distinctione factū est. et deinde ipse humiliatus assumptus humanitatis profiteatur. vocās se filium hominis. qui dicitur ibi. Quem dicunt homines esse filium hominis? discipulus vero Petrus excellentius dicens eremitatis ostendit. Hilarius. Dignus autem confessio Petri premium consecuta est: quia de filio in nomine vidister. Unde sequitur. Respondens autem Iesus dicit ei. Beatus es Simon bariona: quia caro et sanguis non reuelauit tibi: sed pater meus: qui est in celo. Hiero. Reddit enim christus apostolo vicem pro testimonio de se. Petrus dixerat. Tu es christus filius dei vivi. Hunc autem dicit ei. Beatus es Simon bariona. quare: quia non reuelauit tibi caro et sanguis: sed reuelauit pater: quod caro et sanguis reuelare non potuit: spissanci gratia reuelauit est. Ergo ex confessione sortitur vocabulum. quod reuelationem ex spiritu sancto habebat. cuius et filius apostellandus sit. Siquidem bariona in lingua nostra sonat filius collaudet et spiritus sancti. Chrysostomus. Nam autem est. Ioh. Tu es filius iohanna. nisi te ostenderet quoniam ita naturaliter est christus filius dei; sicut Petrus filius ioh-

Articulus.LXIII.

Abuit insuper re-

gnum ecclesie triplicem statu. Primo in legi nature: i quo nullū signum distinctivū fidelium ab infidelib; habuit; licet habuit ecclesie primicias. oblationes. decimas. et sacrificia de munierib; status. et oblationibus. Ben. iii. iiii. q. v. scriptum. de sacrificiis. Ben. viii. et. xiii. de conse. dist. iiii. quod apud. de decimis. Ben. xviii. et. xiii. Secundo habuit statum in tempore legis scripte: in quo habuit circumspectionem. darum ipsi Abrae. Benef. xvii. de cōscera. dist. iiii. quod apud nos. per quam distinguabantur qui non erant de lege dei per alios. Habuit etiam statum in lege vel tempore